

Europsko istraživanje poduzeća iz 2009.: predstavništva zaposlenika na razini poduzeća u Europi

Izvršni sažetak

Uvod

U poduzećima diljem Europe prevladava nekoliko različitih kanala predstavništava zaposlenika: oni obuhvaćaju radna vijeća, sindikate, posebne odbore, predstavnike za zdravlje i sigurnost i poslanike djelatnika. U ovom izvješću istražujemo glavne strukture predstavništava zaposlenika na razini mjesta rada u 27 država članica i tri države kandidatkinje za članstvo (Bivšoj Jugoslavenskoj Republici Makedoniji, Hrvatskoj i Turskoj). Ono se temelji na dva izvora informacija: 1) pokazateljima iz Europskog istraživanja poduzeća iz 2009. (European Company Survey (ECS)) i 2) listama činjenica o državi koje sastavljaju nacionalni dopisnici Europskog opservatorija za industrijske odnose (European Industrial Relations Observatory (EIRO)).

Pokazatelji iz ECS-a temelje se na telefonskim intervjuima s menadžerima ljudskih resursa u više od 27.000 poduzeća, kao i s više od 6.500 predstavnika zaposlenika. Podaci nastali kao rezultat toga pružaju jedinstvenu dodanu vrijednost jer je dostupnost podataka o predstavništvima zaposlenika na razini poduzeća vrlo promjenjiva. Na europskoj razini ti nam pokazatelji omogućuju unakrsne usporedbe u državama situacije u kojoj se nalaze predstavništva zaposlenika u Europi i stoga mogu dati važan doprinos raspravi o provedbi propisa o informiranju i savjetovanju na mjestu rada.

Politički kontekst

U mnogim su državama institucionalizirana predstavništva interesa zaposlenika evoluirala tijekom mnogih desetljeća, a danas su etablirana karakteristika industrijske demokracije. U nekim državama članicama, kao što su istočnoeuropske zemlje, takve strukture relativno su nova pojava. EU Direktiva 2002/14/EZ o informiranju i savjetovanju odigrala je tijekom proteklog desetljeća važnu ulogu u oblikovanju struktura predstavništava zaposlenika na mjestu rada.

Osnovni pokazatelji

Raznovrsnost predstavničkih struktura diljem Europe odražava različite tradicije u industrijskim odnosima, kao i različite kapacitete kolektivnih čimbenika da iniciraju neki oblik savjetovanja s poslodavcem o pitanjima djelatnika. Prema ECS-u države potpadaju u četiri kategorije u smislu vrste predstavništva koja prevladava na razini poduzeća:

- Jednokanalno predstavništvo, kod kojega su radna vijeća jedina prihvatljiva predstavnička struktura: Austrija, Njemačka, Luksemburg i Nizozemska.
- Dvokanalno predstavništvo, kod kojega se mogu naći obje vrste predstavništva, ali radna vijeća imaju jaču ulogu: Belgija, Francuska, Italija i Španjolska (u slučaju Španjolske u istraživanju smo pitali samo za postojanje radnih vijeća, ali ne i sindikata). U nekim državama članicama čini se da je sustav utemeljen na sindikatima zajedno s nedavnim promjenama zakonskih propisa o radnim vijećima potaknuo osnivanje radnih vijeća: Estonija, Slovačka, Mađarska, Rumunjska, Latvija, Poljska, Ujedinjena Kraljevina i, u manjoj mjeri, Irska.
- Dvokanalno predstavništvo, kod kojega sindikalni poslanici igraju istaknutu ulogu: Danska, Finska, Portugal, Slovenija i Hrvatska.
- Jednokanalno predstavništvo, kod kojega su sindikati jedino predstavničko tijelo zaposlenika: Cipar, Malta, Švedska, Bivša Jugoslavenska Republika Makedonija i Turska.

Učestalost i obuhvaćenost

Najveća učestalost predstavništava zaposlenika na mjestu rada može se naći u Danskoj, Švedskoj i Finskoj, a iza njih slijede Belgija, Španjolska i Luksemburg. Najmanja učestalost zabilježena je u Grčkoj, Portugalu, Malti, Turskoj, Češkoj Republici i Austriji. Kao opće pravilo, nove države članice bilježe niske ili srednje visoke razine, osim Rumunjske, u kojoj je jedna od najvećih razina učestalosti.

Slična je slika i u smislu obuhvaćenosti, gdje svega mali broj zemalja ima visoku razinu obuhvaćenosti: one obuhvaćaju Luksemburg, Francusku, Hrvatsku, Poljsku i Austriju (u kojima su predstavničke strukture koncentriranije u većim poduzećima) i Španjolsku, Slovačku, Cipar, Latviju i Estoniju (u kojima one prevladavaju u malim poduzećima).

Zaposlenici koji nisu obuhvaćeni pravnim oblikom predstavništva na razini poduzeća i dalje mogu biti obuhvaćeni bilo prihvatljivim predstavništvom zaposlenika na razini poduzeća bilo nekim ad hoc tijelom. Države s relativno visokim brojem ad hoc tijela općenito su one u kojima su radna vijeća jedina tijela ili barem dominantni oblik u dvokanalnom sustavu (primjerice, u Luksemburgu, Njemačkoj, Francuskoj, Nizozemskoj, Latviji, Irskoj i Austriji).

Minimalni pragovi

Većina država ima fiksne minimalne pragove za radna vijeća, ali ne i za sindikalna predstavništva. U nekim državama, kao što su to Luksemburg i Nizozemska, osnivanje radnih vijeća je obvezno od određenog praga nadalje. U drugim, pak, državama, u skladu sa zahtjevima Direktive o informiranju i savjetovanju, poslodavci moraju osigurati adekvatne strukture za informiranje i savjetovanje svojih zaposlenika u poduzećima s više od 50 zaposlenika. Neke su države odabrale postaviti niže pragove (primjerice, u poduzećima s više od 30 zaposlenika u slučaju Estonije). Čini se da ne postoji jasna poveznica između tih pragova i aktualnog stupnja predstavljanja: države s nižim pravnim pragovima nisu nužno one s visokim stupnjem predstavljanja.

Ondje gdje postoje dva oblika predstavništava, čini se da je u mnogim zemljama provedena određena funkcijska podjela predstavništava: sindikati se usredotočuju više na kolektivno pregovaranje, dok su radna vijeća uglavnom uključena u informiranje i savjetovanje. Oba ta oblika predstavništava zaposlenika mogu se naći u svim sektorima, međutim, ipak se čini da su sindikati koncentrirani u javnom sektoru, dok su radna vijeća prisutnija u sektorima proizvodnje i privatnih usluga.

Veličina poduzeća

Općenito je veća vjerojatnost da će se manja poduzeća, poglavito u zemljama sa sustavom utemeljenim na radnim vijećima, koristiti ad hoc oblicima predstavljanja. Iznimku od tog pravila čine Španjolska, Cipar, Malta, Turska, Bugarska, Baltičke države, Portugal, Grčka i Ujedinjena Kraljevina, u kojima ad hoc odbori nisu posebno koncentrirani među manjim poduzećima. Gotovo sve te zemlje imaju nizak stupanj predstavljanja općenito, a veća poduzeća često se koriste ad hoc oblicima predstavljanja.

Isto tako, sindikati se usredotočuju na osnivanje predstavničkih struktura unutar većih poduzeća, obuhvaćajući tako veće dijelove radne snage, dok ćemo radna vijeća (kao jedina tijela) također naći i u manjim poduzećima. To je zanimljivo jer su u većini zemalja minimalni pragovi za osnivanje predstavništva utemeljenog na sindikatima na razini poduzeća ili niski ili uopće ne postoje, dok su minimalni pragovi za radna vijeća općenito viši. Iznimku u tom pogledu čine Finska, Danska i Belgija, u kojima su sindikati koncentrirani i u malim poduzećima.

Političke smjernice

U mnogim državama članicama, u kojima već tradicionalno prevladavaju sindikati, pokazatelji upućuju na znatan udio radnih vijeća, koja uglavnom djeluju zajedno sa sindikatima, ali u nekim državama i kao jedina tijela. Primjerice, u nekim od novih država članica (Poljskoj, Rumunjskoj, Latviji, Mađarskoj), ali i u Ujedinjenoj Kraljevini, gdje su zbog nedavnih promjena zakonskih propisa radna vijeća prilično novi oblik predstavništva, podaci iz ovog istraživanja, sve u svemu, pokazuju znatno veću učestalost i obuhvaćenost radnim vijećima kao jedinim oblikom predstavništva nego što je to dokumentirano u nacionalnim izvješćima.

To bi moglo dati zaključiti da je ovo istraživanje prepoznalo nove razvoje koji se još uvijek ne pokazuju u statistici na nacionalnoj razini. Ti bi novi razvoji mogli odražavati utjecaj inkorporiranja u nacionalne propise Direktive 2002/14/EZ o promidžbi informiranja i savjetovanja. Moguće je da će biti potrebna daljnja analiza kako bi se utvrdilo potiče li to europski trend prema dvokanalnim predstavništvima, kod kojih se radna vijeća kombiniraju s ulogom sindikalnih čimbenika na mjestu rada na kojemu postoji predstavništvo zaposlenika.

Dodatne informacije

Izvješće *Employee representation at establishment level in Europe (Predstavništva zaposlenika na razini poduzeća u Europi)* možete naći na web stranici: <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef1143.htm>

Osoba za kontakt: Carlos Vacas
cva@eurofound.europa.eu